

Zaujímavosti turzovských matrik II.

V prvej časti matričných zaujímavostí sme sa zamerali na dlhovekosť Turzovčanov, dnes si všimneme turzovské priezviská a formy ich zápisu. Možno by sa zdalo, že k tejto téme už niet veľmi čo povedať, veď o nej vyšla osobitná knižná publikácia, ale opak je pravdou. Neveríte? Zahĺbte sa teda do nasledujúcich riadkov...

Je všeobecne známe, že priezviská ako ich poznáme dnes sa vyvíjali postupne už od stredoveku. Vyvinuli sa z určitých prímen, ktoré mali úlohu presnejšie identifikovať jednotlivca. Tieto prímena mohli byť odvodené od zamestnania, spoločenského či príbuzenského zaradenia, rodovej alebo etnickej príslušnosti, názvu miesta bydliska či sídla rodu alebo nejakej vlastnosti a pod. Inak to nie je ani v prípade turzovskej pospolitosti. Typickými prímenami odvodenými z remesiel sú napr. priezviská Tkáč/Tkáčik, Uhlíarik, Voštinák (obchodník s voskom), Sládek, Remenárik, Stolár/Stolárik, Kolesár, Šindliar/Šindliarik, Drotárik, Švec, Bača, Koniar, Gajdičiar, Tokár atď. Značnú časť tvoria priezviská odvodené z pomenovaní zvierat: Košut, Kanec, Kocúr, Kobyla/Kobylka, Kohutek, Králik, Kukučka, Straka, Jastrab, Mucha, Chrobák či Chrenšč (poľ. chrząszcz = chrobák). Rovnako početnú skupinu tvoria priezviská majúce svoju motiváciu v jedlách alebo potravinách: Holaza, Bigos, Polesnik, Kapusnica, Kapusnik, Krupa, Haluška, Cibulka, Slanina, Varmus či Horčičák. Priezviská hovoriace o pôvode v spoločenskom zaradení sú: Fojt/Fojtík, Vojvoda/Vojvodík, Richter, Cisárik, z etnických pomenovaní vznikli: Slezák, Nemec, Moravec/Moravčík, Uher/Uhrík/Uhorčík, Saxon/Saxoník, Poliak, Polák, Litva/Litvák, Švábik, Rusnák, Roman/Ruman či Židek. Z obyvateľských mien sa vytvorili:

Čačan, Vendriniak (Vendryně, ČR), Rovňan/Rovňaník, Oščadničan, Konščan, Krasňan, Zakopčan, Staškovan, Dlhopolec/Dlhopolček, Beskydiar, Divinec, Rudinec, Lúpežovec, Rožnovec, Rudinský, Zborovan/Zborovančík, Oravec či Lazitius (polatinčené meno, pôvod v obci Lazisko, okr. L. Mikuláš). Všetky uvedené mená sa v Turzovke vyskytovali alebo dodnes vyskytujú. Samozrejme, nemožno tu uvádzať príklady mnohých ďalších. Sústreďme sa skôr na spôsob zápisu alebo presnejšie vysvetlenie vybraných priezvisk.

V matrikách sa vo väčšine prípadov zapisoval muž i žena v základnom tvare bez prechyľovania prímena, resp. od konca 18. storočia priezviská – napr. Juraj Suran, ale aj Katarína Suran. Ale v staršom období boli aj výnimky a ženské tvary sa niekedy uvádzajú aj s prechýlením – Anna Matejova, ale oveľa častejšie je prechýlenie vyjadrené príponou –ula alebo –ka. Tak môžeme čítať: Anna Kocurka, Barbora Bielkuľa, Dorota Masnicuľa, Katarína Bohačička, Dorota Šipulka, Dorota Marcuľa, Anna Furdanka, Anna Sučikuľa, Dorota Korčekuľa, Anna Smažučka, Dorota Zelenkuľa, Dorota Kapusnička, Eva Badžgoňka a pod. Občas, ale naozaj zriedkavo, možno nájsť v matrikách aj nárečové podoby mužských priezvisk. Tie sú obzvlášť cenné, pretože ich je skutočne ako šafranu: Žima, Gajdičorik, Gažok, Lohažok, Koniorik, Splošanik, Vraňok, Pach-

Religio	Patris	Ami	Finis
Ple In DoMno obelitus regVioClie In paCe			
Ordo Sepulchorum per A.R.D. Andriam Stapanik			
Januarius			
Joannes, Georgij Sants			Junij 7 Inocens
Zofia, Adami Sants			Junij 1 Inocens
Reheta Dorotica Kurbalka	Calb	Junij 56	Confessio
Dorotica Andrii Ponleaffke			Inocens
Reheta Regina Polgale	Calb	Junij 56	Confessio
Magdalena, Joannis Kalketa Casoris	Calb	Junij 60	Confessio
Adamus, Georgij Sants			Inocens
Magdalena, Joannis Sants	Calb	Junij 26	Inocens
Jacobus, Jacobi Sants			Inocens
Anna, Georgij Sants			Inocens
Adamus, Niharani Hospes	Calb	Junij 28	Inocens
Februarius			
Anna Mathni braver Sants	Calb	Junij 27	Confessio
Matthaeus, Rudica Hospes	Calb	Junij 50	Confessio
Regina Vidua Mendica	Calb	Junij 54	Confessio
Joannes, Jacobi Sants			Inocens
Joannes, Uscere Hospes			Inocens
Eva Kurbalkova Oeconomia	Calb	Junij 65	Confessio
Georgius, Joannis Sants			Inocens
Joannes, Georgij Sants			Inocens
Anna, Georgij Sants			Inocens
Mendica, N. Scarbella Virgo			Inocens
Matthaeus, Rudica Hospes	Calb	Junij 64	Confessio
Joannes, Joannis Sants			Inocens
Martius			
Anna, Sants	Calb	Junij 40	Confessio
Joannes, Murnicak Polsecco	Calb	Junij 25	Confessio
Catharina, Lubon Vidua	Calb	Junij 70	Confessio
Joannes, Rudica Hospes	Calb	Junij 70	Confessio
Joannes, Ambrosij Polgale	Calb	Junij 70	Confessio
Maria, Mulbora Vidua			Inocens
Joannes, Adami Miele	Calb	Junij 60	Inocens
Jacobus, Uscere Hospes			Inocens
Penultima, D. Catharina Feketin			Inocens
Catharina, Rudica Vidua Mendica	Calb	Junij 75	Confessio
Anna, Sants	Calb	Junij 75	Confessio

ličor či Chronšč. Pri poslednom sa treba pristaviť, pretože forma zápisu Chronšč v tomto prípade zrejme ani nesúvisí s miestnym dialektom, ale je skôr doslovným prepisom poľského Chrząszcz dokonca s pekným písomným zachytením nosovky „ą“, ktorá sa postupne zmenila na slovenskú samohlásku e. Je to zároveň jedineč-

ný doklad o poľskom pôvode tohto, na horných Kysuciach rozšíreného priezviska. Zaujímavým vývinom si prešlo aj priezvisko Holaza, ktoré bolo odvodené zo slova lohaza (hrubé jačmenné krupy). Ešte v polovici 18. storočia máme prímeno doložené ako Lohazak, v nárečovej podobe Lohažok, neskôr aj Hlohaza

a časom došlo prešmyknutím hlások (na Kysuciach aj v iných slovách napr. porvaz – povraz a pod.) k ustáleniu v podobe Holaza.

V najstaršom období sa istý čas využíval pre označenie slobodných matiek výraz preskočka. Tak bola na konci 17. storočia zapísaná Anna Preskočka (Preskoczka) z Turzovky, Dorota Preskočka z Olešnej či v roku 1700 Magdaléna Preskočka z Vysokej. Išlo o prímeno (odvodené v danej dobe z hanlivého označenia prespanky), ktoré bolo zapísané pri matke s veľkou začiatočnou literou, takže na prvý pohľad mohlo pripadať ako reálne priezvisko. Postupne sa však od tejto praxi upustilo.

Pri výskume matrik sme v tej sobášnej našli aj meno, ktoré nám dostatočne jasne ozrejmi aj pôvod miestneho názvu, ktorý dlhú dobu zamestnával mysle tunajších bádateľov. Etymológiu lokality Šarky či U Šarkov sme sa podrobnejšie zaoberali v Spolkovom kalendári na rok 2020 (Z historického miestopisu Turzovky, s. 93-94), kde sme naznačili, že ide o názov odvodený z osobného mena. Dôvodili sme existenciou mena Šarčak, čo už bola synovská podoba pôvodného mena, ktoré sme uviedli v podobe Šarek. Na základe objavu v matrike však toto tvrdenie možno spresniť a opraviť. Pôvodné meno znelo Šarko, nie Šarek. Tým je definitívne „záhada“ Šarkov vyriešená a je opätovne potvrdené, že odvodenie z maďarského slova sarok (maď. roh) bolo „slepu uličkou.“ Vznik z osobného mena naznačovali aj koncovka –ky (podobne Petránky, Megoň-ky či Sidor-ky), ale aj zachovaná podoba U Šarkov.

Matriky uchovávajú množstvo zaujímavých údajov, z ktorých je možné robiť rôzne závery a používať ich pri rozličných vedeckých výskumoch. Určite ešte budú zdrojom pre nejdenný námet do nášho Spolkového hlásnika.

SMÚTOČNÉ OZNÁMENIE

V piatok 28. mája 2021 nás zasiahla smutná správa. Vo veku 79 rokov nás opustil náš zakladajúci a dlhoročný člen, významný regionálny folklorista a inštrumentalista **Bartolomej Gernát**. Človek hlboko spätý s Turzovkou i našim spolkom, jeho činnosťou a aktivitami. Dlhé roky zaznievala úvodná zvučka na výročných schôdzkach v jeho podaní, pravidelne oznamoval príchod spolku v hodových sprievodoch mestom, svojimi melódiami zakončoval i rezbárske plenéry... Významnú úlohu zohrával pri sprostredkovaní a zachovávaní ľudových tradícií. Česť jeho pamiatke!

BLAHOŽELÁME

V mesiaci jún oslávili polokruhle a okruhle životné jubileá členovia Spolku

JUDr. Ivana Arnoštová, Olomouc, ČR

Ing. Rudolf Masarik, Turzovka

Ján Lukáč ml., Turzovka

Želáme im všetko najlepšie, najmä pevné zdravie a v ďalších rokoch života veľa šťastia, úspechov a rodinnej pohody.

DROBNÍČKY

Vo štvrtok 17. 6. 2021 sa na svojom riadnom zasadnutí po roku stretol výkonný výbor spolku (VV SPT). Zaoberal sa viacerými bodmi. Členovia schválili návrh na konanie výročnej členskej schôdze (VČS) v termíne 14. 8. 2021 (v závislosti od epidemiologickej situácie), zvolanie VII. svetového stretnutia Turzovčanov (SST) a ich potomkov. Vypočuli si informácie o prácach na vydaní publikácie *Jar na grapách* i o pripravách stálej expozície v mestskom múzeu. Schválili návrh spolupráce s Kysuckým kultúrnym strediskom i prihlášku novej členky, ktorou sa stala PhDr. Silvia Kajánková z Čadce (č. jej

preukazu bude 217). Na záver sa prediskutovali návrhy aktivít súvisiacich so VII. SST, ktoré sa uskutočnia budúci rok.

Potešilo nás, že práca člena VV SPT Bc. Miroslava Baranka *V službách kniežata Mikuláša II. Esterháziho – archontológia zemepanských úradníkov panstiev Bytča a Strečno na sklonku feudalizmu (1794 – 1833)* bola ocenená dekanom FF UK v Bratislave. Náš člen získal 3. miesto (prvé dve neboli udelené) v sekcii Archívnictvo v rámci študentskej vedeckej a odbornej konferencie v roku 2021. Blahoželáme.